

Asia: VN/33074/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Päihdeasiamiestoiminnan lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/33074/2023

Päihdeasiamiestoiminta ei kannata hallituksen esitysluonnosta , jolla alkoholilakia muutettaisiin siten, että alkoholijuomien verkkokauppa ja muut jakeluun ja noutoon perustuvat vähittäismyyntikonseptit tehtäisiin mahdollisiksi.

Lainsäädäntöuudistusta tulee tarkastella sen vaikutuksista käsin. Vaikka alkoholijuomien valmistus, myynti ja markkinointi tuottavat yhteiskunnalle verotuloja, yrityksille elinkeinotuloja ja ihmisille työtuloja, alkoholin käyttö aiheuttaa samoille tahoille hyvin huomattavia välittömiä ja välillisiä kustannuksia. Kustannusten määrät ovat kumpaankin suuntaan miljardien tasolla.

Esitysluonnoksella haetaan positiivisia taloudellisia vaikutuksia yrityksille, kilpailulle ja markkinoiden toimivuudelle. Vaikka joitakin positiivisia vaikutuksia saavutettaisiin, tulee ottaa huomioon yksittäisiin ihmisiin, perheisiin, lapsiin, nuoriin ja yhteiskuntaan kohdistuvat useat kielteiset vaikutukset.

Vaikutukset terveyteen ja hyvinvointiin

Alkoholin runsas käyttö lisää terveysriskejä, kuten merkittävästi suurempaa vaaraa sairastua suuontelon, kurkunpään, nielun, ruokatorven ja maksan syöpiin. Suomessa alkoholisairauksiin ja -myrkytyksiin kuolee ihmisiä yli kolminkertainen määrä Ruotsiin ja Norjaan verrattuna, kun arvioidaan tilannetta asukaslukuun suhteutettuna. Sairauksista aiheutuu kärsimystä yksittäisille ihmisille ja heidän perheilleen, mutta myös huomattavia kuluja yhteiskunnalle. Sosiaali- ja

terveyspalvelut kuormittuvat syystä, johon voisi vaikuttaa tiedostavasti ja ennakoivasti. Alkoholin saannin helpottaminen kotiin kuljetettuna ei ole sitä.

Vaikutukset päihdepalveluiden tarpeeseen

Terveydenhuoltolain ja sosiaalihuoltolain mukaan henkilölle on annettava päihdepalveluja tarpeen perusteella. Eri strategioissa viedään painopistettä ennalta ehkäisevien päihdepalveluiden suuntaan, mutta se ei auta enää silloin, kun päihteitä käytetään ongelmallisesti. Silloin tarvitaan korjaavia päihdepalveluita.

Jo tällä hetkellä hyvinvointialueilla joutuu odottamaan päihdepalveluihin pääsyä liian kauan, vaikka tarve on ajankohtainen ja ilmeinen. Erityisesti laitospalveluihin, kuten päihdekuntoutukseen on vaikea päästä. Kun palveluja ei ole tarjolla, ihmisten päihdeongelmat pahenevat ja osa tarvitsijoista lopettaa niihin pyrkimisen. Päihteitä ongelmallisesti käyttävien ja palveluita tarvitsevien määrä on suuri ja se väistämättä lisääntyy, jos alkoholin saatavuus helpottuu kotiinkuljetuksen kautta. On vaarana, että osa riskikäyttäjistä muuttuu ongelmakäyttäjiksi. Palveluihin pääsy hidastuu ja vaikeutuu entisestään, vaikka siihen ei ole varaa.

Vaikutukset hyvinvointiin ja väkivaltatilanteisiin

Runsas alkoholin käyttö lisää väkivaltaa perheiden sisällä ja kohteena ovat erityisesti naiset. Suomessa alkoholin kulutustason muutokset ovat yhteydessä väkivaltarikollisuuden kehitykseen, jolloin esitysluonnoksen kotiinkuljetus on omiaan lisäämään alkoholinkäytön aiheuttamaa lähisuhdeväkivaltaa.

Lisääntynyt alkoholin käyttö johtaa ei-toivottuihin tapahtumiin myös julkisilla paikoilla. Alkoholi on yleisin taustatekijä väkivaltatilanteissa, onnettomuuksissa ja tapaturmissa. Humalahakuinen juominen lisää uhkaa syyllistyä väkivaltarikoksiin ja toisaalta joutua niiden uhriksi. Tällöin esityksellä on vaikutuksia myös poliisin työhön, varsinkin kun sen mukaan alkoholia olisi mahdollista toimittaa esimerkiksi julkisille paikoille.

Vaikutukset lapsiin ja nuoriin

Kun Suomessa alkoholia käytetään tyyppillisesti kotiympäristössä, esitys todennäköisesti lisäisi alkoholin käyttöä erityisesti siellä, missä myös muut perheenjäsenet ja lapset asuvat. Tällä hetkellä maassamme on noin 89 000 lasta, joiden toisella tai molemmilla vanhemmilla on päihdeongelma. Tällöin 13-17-vuotiaiden lasten mielenterveysongelmien riski on puolitoistakertainen ja haitallisen päihteidenkäytön riski kaksinkertainen niihin lapsiin nähden, joiden vanhemmilla ei ole päihdeongelmaa. Alkoholiongelman ohella myös alkoholin riskikäyttö on yleistä suomalaisissa perheissä. Jo se aiheuttaa suurentuneen riskin lasten ja nuorten turvattomuuden tunteelle, pelkotiloille ja huolenpidon laiminlyönnille. Lasten ja nuorten huonovointisuus on laajasti tiedossa jo tähän mennessä. Hallitusohjelmassa on yleisesti todettu, että hallitus edistää lapsiperhemyönteistä politiikkaa kaikilla tasoilla ja kiinnittää huomiota lapsi- ja perhevaikutusten arviointiin päätöksenteossa. Tarkempina toimina lasten ja nuorten hyväksi on kirjattu muun muassa, että

- kiinnitetään erityistä huomiota ehkäisevään mielenterveys- ja päihdetyöhön lasten ja nuorten toiminnassa
- kiinnitetään erityistä huomiota nuorten huumeiden käytön ehkäisyyn ja huumekuolemien vähentämiseen
- tehdään toimia vakavasti päihteidenkäytölle, rikoksille ja väkivallalle oireilevien nuorten auttamiseen

Esitys alkoholin kotiin kuljetuksesta lisää lasten pahoinvointia ja on ristiriidassa hallitusohjelman kanssa.

Alkoholin kotiin kuljetuksen vaikutukset ihmisten tapaan hankkia ja käyttää alkoholia

Tutkimuksen mukaan alkoholin riskikäyttäjät tekevät keskimääräistä enemmän alkoholin verkko-ostoksia ja hyödyntävät kotiinkuljetuksia. Alkoholin hankkiminen näin on helpompaa, koska ei tarvitse olla ajokuntoinen ostoksille päästäkseen. Kotiinkuljetus voi johtaa myös pitkittyneeseen juomiseen ja suurempien alkoholimäärien hankkimiseen, mikä puolestaan lisää kulutusta. Pikatilausten teko on helppoa ja tilaukset voi tehdä lyhyen harkinnan jälkeen impulsiivisesti. Nämä käytösmallit koskevat erityisesti henkilöitä, jotka jo ennestään käyttävät alkoholia ongelmallisesti. On huolestuttavaa ja vahingollista, että tilauksen voi saada kotiinsa jo samana päivänä. Esityksen vaikutukset alkoholia ongelmallisesti käyttäviin ihmisiin ovat selvästi negatiivisia. Kun ihmiset eivät pysty hallitsemaan omaa alkoholin käyttöönsä edes tällä hetkellä, uusi tilanne tekee alkoholin käytöstä heille entistä helpompaa ja hallitsemattomampaa. He tulevat tarvitsemaan erilaisia päihdepalveluita, joiden saatavuus jo nyt on vaikeaa.

Kotiinkuljetuksiin liittyy myös henkilön iän ja päihtymystilan tarkastaminen, mistä puolestaan seuraa epävarmuustekijöitä ja riskejä. Jos kuljetuksen toteuttavat henkilöt eivät ole aiemmin tehneet tällaista valvontaa, heillä ei ole kokemusta esimerkiksi päihtymystilan arvioimisesta tai väkivallan uhan havaitsemisesta.

Esitykseen liittyy liikaa ennakoitavissa olevia käytännön ongelmatilanteita, eivätkä kaikki ole edes tiedossa tässä vaiheessa.

Tuula Sillanpää

päihdeasiamies

Sillanpää Tuula
Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry - Päihdeasiamiestoiminta